Spis treści

Wstęp
CZY EUROPA JEST NADAL ŚWIATOWYM FENOMENEM? 11

Rozdział 1
WEWNĘTRZNE GRANICE EUROPY 19
1. Europejska symetria i asymetria 20
2. Powstawanie Europy 23
3. Dwie nowe granice - żelazna kurtyna i XIX-wieczna industrializacja . . . 27
4. Granice urbanizacji i chłopskiego rolnictwa 32
5. Łaba: granica wtórnej pańszczyzny 38
6. Łaba: granica grup krwi 39
7. Europejskie granice kolonializmów 40
8. Granica ottomańska 41
9. Europejska granica z islamem 43
10. Granica zachodniego chrześcijaństwa 43
11. Rosja, czyli granica *Sarmatia asiatica* 44
12. Granica systemów prawa 45
13. Limes rzymski 47
14. *Ereb,* czyli granica cywilizacji Grecji klasycznej 48

Rozdział 2
EUROPA JAKO CZĘŚĆ ŚWIATA 51
1. Europa leży w Azji 51
2. Ukształtowanie powierzchni: dwie Europy i peryferia 53
3. Europa mórz i Europa lądów 55
4. Trzy klimaty Europy 56
5. Rzeki Europy 59
6. Europa pól, lasów i stepów 62
7. Europa jako nisza kulturowa 65

Rozdział 3
EUROPA JAKO NISZA EKONOMICZNA 67
1. Pierwsi Europejczycy i ich ekonomia 67
2. Cywilizacja oliwki, winorośli i *frutti di marę* 75
3. Boskie drzewo oliwne, oliwka i oliwa 76
4. Winorośl - dar Dionizosa 81
5. Ośmiornica, czyli pulpa 83

Rozdział 4
EUROPEJSKIE GENY 96

1. Granica grup krwi „A" i „B" 96
2. Rolnicy i koczownicy, czyli zderzenie cywilizacji 100
3. Polski akcent zderzenia koczowników z rolnikami 113

Rozdział 5
EUROPA: KONIEC HISTORII CZY ZDERZENIE CYWILIZACJI? 118

1. Cywilizacje dnia dzisiejszego 118
2. Sacrum i profanum w cywilizacjach 129
3. Szok 11 września 142
4. Koniec historii, czyli wizja optymistyczna 145
5. Pułapka globalizacji, czyli wizja katastroficzna 148
6. Formuła 20:80 149
7. Tittytainment, czyli globalne audiotele 153
8. Zderzenie cywilizacji zamiast globalnego współistnienia? 156
9. Może więc jednak cywilizacja globalna? 166

Rozdział 6
EUROPA JAKO NISZA RELIGIJNA 168

1. Europa na styku trzech religii 168
2. Chrześcijaństwo zachodnie a reszta Europy 172
3. Protestantyzm a rewolucja przemysłowa 181
4. Europa a islam 186

Rozdział 7
EUROPA JAKO NISZA TECHNOLOGICZNA 194

1. Europa: przeszłość bez przyszłości? 195
2. Europa a teorie rozwoju gospodarczego 204

Rozdział 8
EUROPA JAKO NISZA PRAWNA 215

1. Trzy europejskie systemy prawne 215
2. System prawny jako organizator obywatelskiego *civitas* 218
3. System prawny jako organizator państwa opresji 225
4. Zderzenie dwóch cywilizacji prawa: stanowionego i obyczajowego 227
5. Gospodarka muzułmańska, czyli socjalizm w barwach Proroka 236

Rozdział 9
EUROPA JAKO NISZA EKSPANSJI 245
1. Europejska ekspansja i europejska implozja 245
2. Schyłek dominacji regionu Morza Śródziemnego 250
3. Portugalia i Hiszpania: pierwsi, nie znaczy lepsi 253
4. Holendrzy i Anglicy, czyli globalizacja wczesnego kapitalizmu 256
5. Wikingowie i Chińczycy, czyli eksploracje bez następstw 259
6. Handel, plantatorstwo czy przedsiębiorczość? 261
7. Eksplozja demograficzna i językowa w ślad za ekspansją kolonialną . . . 267
8. Język angielski jako współczesna *lingua franca*
Pidgin English, Spanglish, Inglish, Pinglish, Singlish, ... 269
9. Zamorskie kolonie, czyli pierwotna akumulacja kapitału 273
10. Kolonializm, spółka akcyjna 291

Rozdział 10
ROSJA, CZYLI POZA-EUROPA 298
1. Rosja: Azja czy Europa? 298
2. Rosja jako nisza lasostepu 304
3. Wolność i własność w wydaniu rosyjskim 312
4. Co dalej z Rosją? 321
5. Niezmienna Rosja De Custine'a? 323

Rozdział 11
POLSKA, CZYLI MIĘDZY-EUROPA 336
1. Gdzie leży Europa Środkowowschodnia? 336
2. Polska: pańskość czy chłopskość? 338
3. Między-Europa, czyli boże igrzysko 341
4. Między-Europa: dziesięć przyczyn głównych 348

Rozdział 12
UNIA EUROPEJSKA, CZYLI NOWA „RECONQUISTA" 370
1. Rozszerzenie Unii na Wschód - historyczny przełom
czy wydarzenie, jakich wiele? 370
2. Czy to już koniec między-Europy? 373
3. Integracja europejska - zbieg okoliczności czy imperatyw kategoryczny? . . . 375
4. Wspólnotowość europejska - idea czy rzeczywistość? 381
5. Między-Europa - transformacja od Rosji czy transformacja do Zachodu? . 385
6. Zachód na Wschodzie czy Wschód na Zachodzie? 387

Rozdział 13
EPILOG, CZYLI, ILE GENÓW EUROPY W PRZYSZŁOŚCI? 392

1. Europa jako mutant cywilizacyjny 392
2. Koniec człowieka bez końca cywilizacji? 395
3. Europejczyk: cywilizowany altruista niekrewniaczy? 397
4. Przekroczenie bariery 398
5. Europa wobec cywilizacji Orientu 402
6. Homo sapiens europeis 405
7. Ile Europy w genach cywilizacji przyszłości? 408
8. Ile Europa zawdzięcza islamowi? 409

Rozdział 14
ANEKS: POLSKA NIEMCAMI POSZERZONEJ EUROPY? 416

1. Europa Środkowowschodnia: do łaciny przez niemczyznę 416
2. Europa Środkowowschodnia: przez chrzest do cywilizacji 418
3. Niemcy, czyli Rzymianie *per procuram* 419
4. Ekspansja Niemiec jako ekspansja Zachodu 422
5. Ekspansja polsko-litewska ekspansją Zachodu? 426
6. Polska w Unii Europejskiej, czyli nowa wewnętrzna marchia Zachodu . . . 430

Literatura 433